

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Львівський національний університет імені Івана Франка

Факультет: історичний
Кафедра: історичного краєзнавства

Затверджено

На засіданні кафедри історичного
краєзнавства історичного факультету
Львівського національного університету
імені Івана Франка
(протокол № 1 від 30.08 2023 р.)

Завідувач кафедри:

д.і.н., проф. Голубко В. Є.

Силабус з навчальної дисципліни
«Мікроісторія та історія повсякденності повоєнного Львова
1944-1953 рр.»,
що викладається в межах ОПП «Середня освіта (Історія)»
другого (магістерського) рівня вищої освіти для здобувачів
спеціальності 014.03 «Середня освіта (Історія)»

Львів 2023 р.

Назва дисципліни	«Мікроісторія та історія повсякденності повоєнного Львова 1944-1953 рр.»
Адреса викладання дисципліни	м. Львів, Львівський національний університет імені Івана Франка, вул. Університетська 1, 79000
Факультет та кафедра, за якою закріплена дисципліна	Історичний факультет: кафедра історичного краєзнавства
Галузь знань, шифр та назва спеціальності	01 Освіта/Педагогіка 014 «Середня освіта (Історія)»
Викладачі дисципліни	Генега Роман Ярославович, кандидат історичних наук, доцент кафедри історичного краєзнавства
Контактна інформація викладачів	Електронна адреса: roman.heneha@lnu.edu.ua . Сторінка викладача: https://clio.lnu.edu.ua/employee/heneha-roman-yaroslavovych Місце знаходження: Львів, Львівський національний університет імені Івана Франка, вул. Університетська 1, ауд.332
Консультації з питань навчання по дисципліні відбуваються	Консультації щодо поточних питань за попередньою домовленістю.. Також можливі он-лайн консультації через Teams або Facebook. Для погодження часу консультацій слід писати на електронну пошту викладача.
Сторінка курсу	https://clio.lnu.edu.ua/course/mikroistoriia-ta-istoriia-povsiakdennosti
Інформація про дисципліну	Дисципліна «Мікроісторія та історія повсякденності повоєнного Львова 1944-1953 рр.» є вибірковою дисципліною зі спеціальності 014 «Середня освіта (Історія)» для освітньої програми «Середня освіта (Історія)», яка викладається в 3 семестрі в обсязі 3 кредитів (за Європейською Кредитно-Трансферною Системою ECTS).
Коротка анотація дисципліни	В курсі розкриваються найважливіші теоретичні проблеми одного із важливих напрямків історико-краєзнавчих студій, яким є історія повсякденності. Курс складається із двох проблемних за тематикою блоків лекцій. У першому розглядаються питання пов'язані з історією виникнення і розвитку цього напрямку, ознайомленням із науковим доробком його визначних представників, методологією та методикою проведення дослідження. Другий блок лекцій ілюструє застосування методики досліджень на конкретних прикладах повсякденного життя повоєнного Львова 1944-1953рр.
Мета та цілі дисципліни	Метою вивчення вибіркової дисципліни домогтися засвоєння студентами ґрунтовних знань з курсу «Мікроісторія та історія повсякденності повоєнного Львова 1944-1953 рр.», показати місце та роль курсу як напрямку історико-краєзнавчих досліджень. Домогтися розуміння студентами впливу повсякдення на розвиток Львова та долі місцевих мешканців. Вільне оперування засвоєними знаннями дасть змогу більш глибоко і повно усвідомити особливості історичного розвитку українських земель першої половини ХХ ст. Завдання: <ul style="list-style-type: none"> - студенти повинні верифікувати джерела та літературу; - уміти збирати та аналізувати фактологічний матеріал; - вміло використовувати його в науковій роботі; - дотримуватись етичних норм та принципів академічної доброчесності
	Основна література:

**Коментар:
Основна література -
3-5 базових
підручників,
посібників, необхідні
нормативно-правові
акти, стандарти**

1. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету / Міжнарод. благод. Фонд «Міжнародний фонд досліджень освітньої політики»; за заг. ред. Т. В. Фінікова, А. Є. Артюхова. Київ: Таксон, 2016. 234 с.
2. Мальська М., Паньків Н. Основи наукових досліджень: навч. посіб. Львів: Видавництво ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 226 с.
3. Рекомендації щодо забезпечення принципів академічної доброчесності. К.: Міністерство освіти і науки України, 2016. 24 с.
4. ДСТУ 8302:2015 Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні вимоги та правила складання / Нац. стандарт України. Вид. офіц. [Уведено вперше; чинний від 2016- 07-01]. К: ДП «УкрНДНЦ», 2016. 17 с.

Додаткова література:

1. Основи наукових досліджень: навчальний посібник /Укл. Кравець Н. П. / видання 3-є, випр. і доповнене. К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2020. 74 с.
2. Наукові дослідження і розробки: світова практика та вітчизняний досвід /за ред. Т. В. Писаренко. Київ: УкрІНТЕІ, 2019. 268 с.
3. Мирошниченко В.О., Мирошниченко Ю.А., Фролов Ю.М. Освітнє право у схемах та таблицях: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2020. 145 с.
4. Петрушина Т. О. Стан науки в Україні (за оцінками вітчизняних та зарубіжних експертів). *Вісник НАН України*. 2017. № 11. С. 66–80.
5. Семенов О. Культура наукової української мови: навч. посіб. Київ: Академія, 2010. 215 с.

Інтернет-джерела:

1. Закон України Про освіту URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
2. Закон України Про вищу освіту: від 01.07.2014 р. № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
3. Закон України Про авторське право і суміжні права URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12#Text>
4. Закон України Про академічну доброчесність. Додаток 3 до протоколу від 30.08.2022 №13(18) URL: <https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2022/09>
5. Закон України Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення якості вищої освіти URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3062-20#Text>
6. Методичні рекомендації для закладів вищої освіти з підтримки принципів академічної доброчесності. К.: Міністерство освіти і науки України, 2018. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/2018/10/25/recomendatsii.pdf>.
7. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>.
8. Український історичний журнал: http://resource.history.org.ua/ejournal/EJ0000002

Література для

1. Макарчук С. А. Побачене, почуте, пережите: Мемуарні

<p>вивчення дисципліни</p>	<p>мініатюри. Київ: “Атіка”, 2015. 220 с. С. 19.</p> <p>2. Черкес Б. С. Архітектурні трансформації ідентичності історичного Львова. // Досвід та перспективи розвитку міст України. – Вип. 11. – К., 2006. - С. 79-privées / Gérard Noiriel. – Paris : Librairie Arthème Fayard, 2007. – 720 p.</p> <p>3. Енциклопедія Львова. За ред. Андрія Козицького. Т.1-4. Львів, «Літопис».</p> <p>4. Історія Львова у 3 томах. Редколегія: Я. Ісаєвич, М. Литвин, Ф. Стеблій. Львів: Центр Європи, 2007.</p> <p>5. Гроссман Юрий, Это все было, было... Роман-хроника. (Нью-Йорк: “Mir collection”, 1996),</p> <p>6. Тетяна Князева “Концепт їжі в культурі повсякденності”, Info-library, доступ отримано 30 жовтня 2018, http://www.info-library.com.ua/libs/stattuya/299-kontsept-yizhi-v-kulturi-povsjakdennosti.html;</p> <p>7. Олексій Варипасєв “Філософія їжі: концептуальні підходи для осмислення феномену”, Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг. Збірник наукових праць Харківського державного університету харчування та торгівлі 1(2) (2012): 319.</p> <p>8. Радянський кінематограф у Львові в перше повоєнне десятиліття // Український Історичний Журнал. Київ, 2011. №2 С. 106–122;</p> <p>9. Формування радянського соціального простору у Львові (1944–1953 рр.) // Український Історичний Журнал. Київ. 2014. №6. С. 77-91;</p> <p>10. Житлово-побутові умови львів'ян у 1944–1953 рр. [Mieszkaniowe i bytowe warunki życia ludności Lwowa w latach 1944–1953]. // Lwów: Miasto – społeczeństwo – kultura. Studia z dziejów miasta / redakcja naukowa Kazimierz Karolczak i Łukasz T.Sroka. – Kraków: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego, 2014. – Т. IX. Życie codzienne miasta. S. 444-458;</p> <p>11. Львів: нові міщани, студенти та режим 1944-1953 рр. Монографія. ЛНУ ім. Івана Франка Львів, 2015. «Афіша». 320 с.</p> <p>12. Генега Р.Я. Система громадського харчування повоєнного Львова: старі та нові практики // Український Історичний Журнал. Київ, 2019 № 3. С. 49-73.</p> <p>13. Михайло Івасюта ред., та ін. Радянський Львів 1939–1955. Документи й матеріали. (Львів: “Книжково-журнальне видавництво”, 1956.),</p>
<p>Обсяг курсу</p>	<p>90 годин аудиторних занять. З них 30 годин лекцій, та 60 годин самостійної роботи</p>
<p>Очікувані результати навчання</p>	<p>Після завершення цього курсу студент набуде:</p> <p><i>А). Загальні компетентності:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Знаходити, опрацьовувати, критично аналізувати, систематизувати та верифікувати інформацію з різних джерел; - Уміти застосовувати набуті знання на практиці й повноцінно використовувати власні інтелектуальні ресурси для реалізації поставлених завдань; - Знати фактичний матеріал, розуміти історичні події та

	<p>процеси, пояснити соціально-економічні зміни краю, орієнтуватись в основних етапах духовного і культурного життя Західної України, уміти логічно мислити, також беруться до уваги результати роботи студента на п'ятьох модулях.</p> <p><i>Б). Фахові компетентності:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Знати предметну область майбутньої професії, вміти аналізувати історичні явища, встановлювати і розуміти причинно-наслідкові зв'язки історичних подій і явищ, пояснювати політичні, соціокультурні, економічні процеси; - знаходити та ефективно застосовувати наукову інформацію з різноманітних джерел; - визначати характер та ступінь системних змін міського повсякдення після приходу радянської влади; - аналізувати основні фактори і впливи які формували повсякдення; - розуміти механізм забезпечення їжею львів'ян в перші повоєнні роки; - характеризувати основні модні тенденції сталінського Львова; - вміти назвати негативні (можливо, позитивні) зміни які виникли внаслідок приєднання Західної України до СРСР; - орієнтуватись в основних видах дозвілля повоєнних мешканців Львова; - показати за допомогою історичних прикладів, спроби радянської влади змінити уклад життя місцевого населення.
Ключові слова	Повсякдення, мікроісторія, Львів, львів'яни, радянізація, мода, одяг, взуття, їжа, побут, житло, лімітований розподіл, робота, транспорт, освіта, медицина, управління.
Формат курсу	Очний
	Проведення лекцій та консультації для кращого розуміння тем.
Теми	Детально див. Додаток «Схему курсу»
Підсумковий контроль, форма	Недиференційований залік оформляється за результатами двох модулів, які оцінюються по 50 балів кожен.
Пререквізити	Для вивчення курсу студенти потребують базових знань з дисципліни <i>Історія повсякденності</i> достатніх для сприйняття категоріального апарату та розуміння джерел.
Навчальні методи та техніки, які будуть використовуватися під час викладання курсу	Презентація, лекція, спільні розробки проекти, дискусія. Зокрема: - Усні (лекція, бесіда, доповідь, рецензія, дискусія)
Необхідне обладнання	Аудиторія, обладнана медіа-проектором, комп'ютером
Критерії оцінювання (окремо для кожного виду навчальної діяльності)	Оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою. Бали нараховуються на основі двох письмових контрольних замірів (модулів) які становлять 100% семестрову оцінку. <ul style="list-style-type: none"> • Модуль I оцінюється в 50 балів. Проводиться після опрацювання студентами низки спеціалізованої літератури, матеріалів, та прослуховування лекцій з курсу «Повсякденне життя повоєнного Львова 1944-1953 рр.» за темами №1-5 • Модуль II оцінюється в 50 балів. Проводиться після опрацювання студентами низки спеціалізованої літератури, матеріалів, та прослуховування лекцій з курсу «Повсякденне життя повоєнного

	<p>Львова 1944-1953 рр.» за темами №6-10</p> <p>Підсумкова максимальна кількість балів 100.</p> <p>Відвідання занять є важливою складовою навчання. Очікується, що студенти мають почуття відповідальності, усвідомлено вибрали дисципліну «Повсякденне життя повоєнного Львова 1944-1953 рр.», тому збираються максимально продуктивно працювати на лекціях зазначеного курсу. Окрім цього студенти зобов'язані дотримуватися передбачених курсом часових термінів визначених для виконання модулів. Література. Студенти заохочуються до використання також й іншої літератури та джерел, яких немає серед рекомендованих.</p> <p>Політика виставлення балів. Враховуються бали набрані при написанні 2 модулів. При цьому не схвалюється списування, несвоєчасне виконання поставленого завдання і т. ін. Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються.</p>
Питання до заліку чи екзамену.	Залік оформляється за результатами модулів
Опитування	Анкету-оцінку з метою оцінювання якості курсу буде надано по завершенню курсу.

Додаток. «Мікроісторія та історія повсякденності повоєнного Львова 1944-1953 рр.»

Тиж. / год	Тема, план, короткі тези	Форма діяльності (заняття)	Література / Ресурси в інтернеті	Завдання, год.	Термін виконання
1/12 год.	<p>Тема 1. «Предмет Повсякдення та мікроісторія - загальні поняття і терміни».</p> <p>На першій лекції студенти ознайомлюються з термінами: «Повсякдення» та «Мікроісторія», з першими дослідженнями даної галузі і формування повсякденності як науки. Проаналізовано основні напрямки дослідження повсякдення як в Українській так і зарубіжній історіографії. Зосереджено увагу студентів на особливостях використання усних джерел та джерел тоталітарних режимів.</p>	Лекція – 4 год.	<p>Основна: 1, 2, 3</p> <p>Додаткова: 1,2</p> <p>Інтернет-джерела: 9</p>	<p>Самостійна робота – 8 год.</p> <p>опрацювання літератури та джерел за темою лекції</p>	1-й тиждень
2/6 год.	<p>Тема 2. «Формування радянського обличчя Львова: етимологічний аспект»</p> <p>Радянське маркування міського</p>	Лекція – 2 год.	<p>Основна: 1, 2, 3, 7, 9,</p> <p>Інтернет-джерела: 9</p>	<p>Самостійна робота – 4 год.</p> <p>опрацювання літератури та джерел</p>	2-й тиждень

	<p>простору Львова здійснювали кількома способами: через перейменування вулиць (з акцентом на російсько-радянській традиції з вкрапленнями українських географічних, культурних та історичних назв), знесення старих і спорудження нових пам'ятників (показовими в цьому плані були пантеон радянських воїнів „Холм Слави” і пам'ятник В. Леніну), вилучення з громадського простору сакральних споруд, вплетення в архітектуру міста (особливо, в інтер'єри нових будівель) радянської та комуністичної символіки, формування нових відпочинкових просторів, підпорядкованих ідеологічним і політичним завданням.</p>			за темою лекції	
3/12 год.	<p>Тема 3. «Житлово-побутові умови львів'ян в перші роки по війні».</p> <p>У багатьох випадках радянська влада вирішувала житлові проблеми приїжджих із Сходу шляхом реквізиції житла у місцевих мешканців поляків та українців. Серед різних соціальних груп, які прибували до Львова у 1944-1953 рр. переважали</p>	Лекція – 4 год	<p>Основна: 1-13</p> <p>Інтернет-джерела: 9</p>	<p>Самостійна робота – 8 год.</p> <p>опрацювання літератури та джерел за темою лекції</p>	3-й тиждень

	<p>військовослужбовці росіяни, російськомовні українці, зрідка вихідці з Галичини. Багато приїжджих не вирізнялися високим рівнем побутової культури, що приводило нищення житлового фонду міста. Наплив нових мешканців був настільки високий, що починаючи з 1946 р. Міськвиконком запроваджує у Львові чергу на житло. Окрім офіційного шляху отримання квартири через Виконком, її можна було також купити на чорному ринку, ціна коливалася від 15 до 20 тис руб. за три кімнатну квартиру.</p>				
4/6 год.	<p>Тема 4. «Львівський кінопрокат 1944-1953рр».</p> <p>На час звільнення Львова від німців у місті нараховувалося сімнадцять кінотеатрів які були пристосовані для показу кіно ще за австрійських та польських часів. Підпорядковувались кінотеатри Львівському управлінню кінофікації, яке розділило їх на категорії та спеціалізації. Перші кінофільми, які з'явилися Львові 1944–1945 р. в основному були довоєнного радянського виробництва, чорно-білі та</p>	Лекція – 2 год.	Основна: 1-13 Інтернет-джерела: 9	Самостійна робота – 4 год. опрацювання літератури та джерел за темою лекції	4-й тиждень

	вузько екранні, тому особливого захоплення у місцевих глядачів не викликали. Появу в прокаті трофейних кінострічок докорінно змінила ситуацію. Вони настільки відрізнялися від радянського кіно своєю аполітичністю, карколомністю сюжетів, кольором, в решті решт, що перших сім повосенних років у Львові пройшли під знаком трофейного кіно.				
5/12 год.	<p>Тема 5. «Повоєнне театральне життя Львова».</p> <p>Після другого приходу більшовиків до Львова у місті організовано 5 театрів. Театр опери та балету, Драматичний театр ім. М. Заньковецької, ТЮГ ім. М. Горького, Театр естради та мініатюр, Ляльковий театр. Деякий час перед реорганізацією діяли – Драматичний театр ім. Л. Українки, Польський драматичний театр. З приходом більшовиків вектор театального впливу змінився в сторону ідеологізації, відтепер увесь репертуар затверджувався міським та партійним керівництвом</p>	Лекція – 4 год	Основна: 1-13 Інтернет-джерела: 9	Самостійна робота – 8 год. опрацювання літератури та джерел за темою лекції	5-й тиждень

<p>6/6 год.</p>	<p>Тема 6. «Їжа як елемент буденності».</p> <p>У лекції розглядається один з ключових сегментів радянської буденності – система міського харчування. На основі багатого архівного матеріалу та проаналізованої спеціалізованої літератури, співставлено харчування львів'ян до і після приходу більшовицької влади. Реконструйовано нові для міста харчові практики, які появились внаслідок впровадження типових соціалістичних методів господарювання, побудованих на обмеженому ресурсі постачання продуктів. Проаналізована структура лімітованого забезпечення Львова продуктами, охарактеризовано основні типи карток та виявлено пов'язані з ними зловживання. Зроблено огляд цін на основні типи продуктів, до і після відміни карткової системи та роботу продуктової мережі в нових умовах. Показано нову структуру міської мережі харчування, виокремленні типові раціони державних львівських міських їдалень та ресторанів перших повоєнних років.</p>	<p>Лекція – 2 год.</p>	<p>Основна: 1-13 Інтернет-джерела: 9</p>	<p>Самостійна робота – 4 год. опрацювання літератури та джерел за темою лекції</p>	<p>6-й тиждень</p>
-----------------	--	------------------------	--	---	--------------------

<p>7/12 год.</p>	<p>Тема 7. «Мода і модники старого міста».</p> <p>Для перших повоєнних років у Львові характерна гостра нестача одягу та взуття. Дефіцит спричинений воєнним лихоліттям поглиблювався політичними та економічними змінами в місті. Пошук одягу приводив навіть до нищення свіжих поховань на Личаківському кладовищі, буденністю стали також крадіжки одягу міщан з різноманітних установ, у місті діяло безліч озброєних банд так званих “раздевальщиків”, які спеціалізувалися на вбранні. Міська рада Львова намагалася дати раду з криміналом, водночас виступаючи своєрідним соціальним гарантом львів’ян, забезпечуючи розподіл одягу та взуття. Попри зусилля влади дефіцит товарів легкої промисловості, їхня неналежна якість переслідували Львів ціле повоєнне десятиліття. Пропоновані радянськими фабриками грубошерсті матеріали, темна палітра тканин, неякісна продукція суттєво програвали у порівнянні з добротністю та світлою колористикою довоєнного одягу</p>	<p>Лекція – 4 год</p>	<p>Основна: 1-13 Інтернет-джерела: 9</p>	<p>Самостійна робота – 8 год. опрацювання літератури та джерел за темою лекції</p>	<p>7-й тиждень</p>
----------------------	---	-----------------------	--	---	--------------------

	місцевих львів'ян.				
8/6 год.	<p>Тема 8. «Початкова, середня та вища освіта повоєнного Львова».</p> <p>У лекції проаналізовано перші кроки більшовицької влади в становленні початкової, середньої та вищої освіти. У Львові впроваджено апробовану в СРСР систему освіти яка базувалася на комуністичній ідеології. Середня школа першого повоєнного десятиліття ділилася за гендерним принципом і опиралася в основному на педагогів скерованих із Східних областей. У місті діяло 15 вищих навчальних закладів різного профілю, які мали на меті виховувати нову радянську інтелігенцію. Попри привабливі можливості отримати вищу освіту, місцеві студенти часто чинили посиленій політизації навчального процесу.</p>	Лекція – 2 год.	<p>Основна: 1-13</p> <p>Інтернет-джерела: 9</p>	<p>Самостійна робота – 4 год.</p> <p>опрацювання літератури та джерел за темою лекції</p>	8-й тиждень
9/12 год.	<p>Тема 9. «Транспортне забезпечення міста в 40-50-х роках».</p> <p>Основним видом транспорту в перші повоєнні роки був трамвай. Рухомого</p>	Лекція – 4 год	<p>Основна: 1-13</p> <p>Інтернет-джерела: 9</p>	<p>Самостійна робота – 8 год.</p> <p>опрацювання літератури та джерел</p>	9-й тиждень

	<p>складу не вистачало, тому трамвай діяв з перевантаженням. Використовували трамвай і для вантажних перевезень у новобудовах та реконструкціях міста. Тролейбусний рух у місті відкрито 1952 р. маршрутом Вокзал-Центр. Автобусний рух був суттєво обмежений відсутністю рухомого складу і розвинувся заледве в кінці 50-х років. Таксі перших повоєнних років базувалося на трофейних машинах, згодом появляються «Победа» та «Зис-110». Існував маршрут таксі «Львів-Київ».</p>			за темою лекції	
10/6 год.	<p>Тема 10. «Створення робочих місць та зайнятість львів'ян в нових умовах».</p> <p>Радянська влада намагалася змінити структуру міської виробничої сфери, наповнити її новим змістом, який мав вигідно відрізнятись від попередніх австрійського та польського. Формуючи нову концепцію економічних відносин, партійне керівництво намагалось перетворити Львів з класичного європейського на індустріалізоване, пересічне радянське</p>	Лекція – 2 год.	Основна: 1-13 Інтернет-джерела: 9	Самостійна робота – 4 год. опрацювання літератури та джерел за темою лекції	10-й тиждень

	<p>місто з притаманними йому перегинами різних сфер міського та суспільного життя. Формуючи нову концепцію економічних відносин, партійне керівництво намагалось перетворити Львів з класичного європейського на індустріалізоване, пересічне радянське місто з притаманними йому перегинами різних сфер міського та суспільного життя. Творячи новий тип міського простору радянська влада прагнула довести перевагу комуністичного типу господарства над капіталістичним, що видавалось особливо актуальним в умовах Західної України де Львів мав стати прикладом економічної успішності, своєрідним наріжним каменем у процесі формування нової радянської дійсності на Заході України.</p>				
--	---	--	--	--	--